

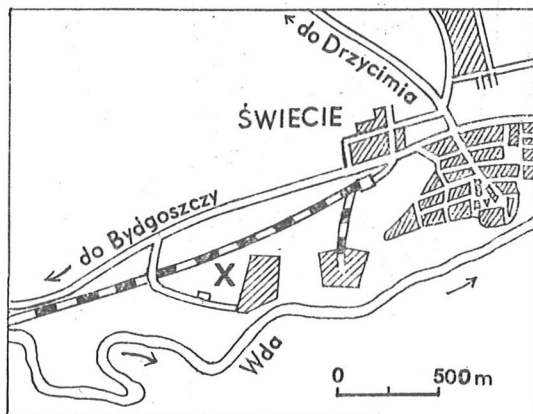
MARIAN KOCHANOWSKI

GRÓB LUDNOŚCI KULTURY WSCHODNIOPOMORSKIEJ W ŚWIECIU-MARIANKACH, WOJ. BYDGOSKIE

Uwagi wstępne

W dniu 3 października 1977 r. Muzeum w Grudziądzu zostało powiadomione przez kierownictwo budowy kotłowni w Świeciu-Mariankach z Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Bydgoszczy o odkryciu grobu pradziejowego. Odkrycie to nastąpiło w trakcie pracy spychacza, niwelującego teren pod przyszłą składnicę węgla.

Obiekt usytuowany był na południe od szosy Gdańsk — Bydgoszcz, około 100 m na południe od torów kolejowych, wiodących do stacji kolejowej w Świeciu (ryc. 1.). Obszar przyszłej kotłowni to wyróżniające się w terenie wyniesienie, stanowiące część łagodnie opadającej w kierunku koryta Wdy piaszczystej wysoczyzny morenowej.

Ryc. 1. Świecie-Marianki, woj. bydgoskie. Plan sytuacyjny lokalizujący grób (oznaczony jako x)

Fig. 1. Świecie-Marianki, Bydgoszcz voivodship. Site plan giving the position of the grave (marked x)

Przybyli na miejsce odkrycia archeolodzy z Muzeum w Grudziądzu — mgr Ryszard Boguwolski i mgr Marian Kochanowski — stwierdzili,

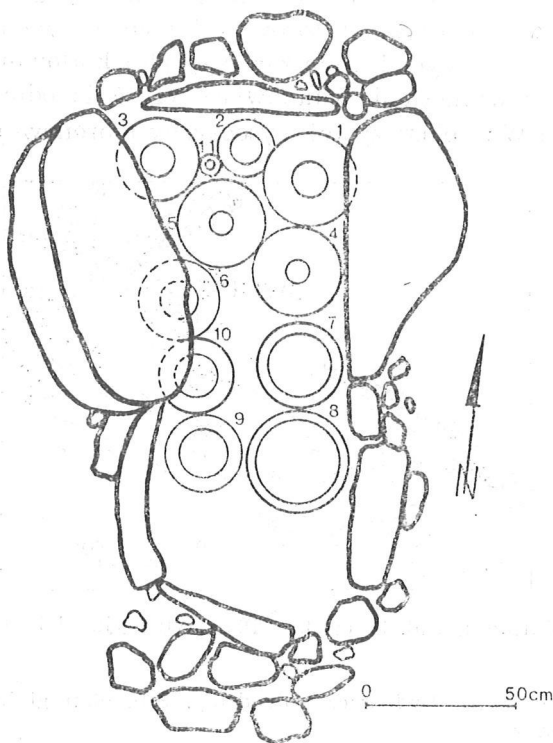
iż obiekt grobowy zachował się w dobrym stanie. Została jedynie naruszona przez spychacz jedna z płyt przykrywających komorę grobową. Grób wyeksplorowano przy pomocy pracowników z WPEC,

Opis grobu

Grób usytuowany był dłuższą osią w kierunku: północ — południe, z niewielkim odchyleniem partii północnej na zachód. Skrzynię kamienną o kształcie regularnego czworoboku skonstruowano z sześciu łupanych płyt piaskowca, rozmieszczonych po dwie na dłuższej osi, po jednej na osi krótszej. Ściany umocnione były od zewnątrz mniejszymi kamieniami oraz uszczelnione drobnymi kamykami, które zwiększały statykę konstrukcji grobu (por. ryc. 2). Całość przykrywały prawdopodobnie dwie płyty, z których zachowała się jedna, naruszona przez spychacz.

Skrzynka grobowa wystąpiła na głębokość 40 cm od powierzchni ziemi i miała wymiary 180 × 95 cm.

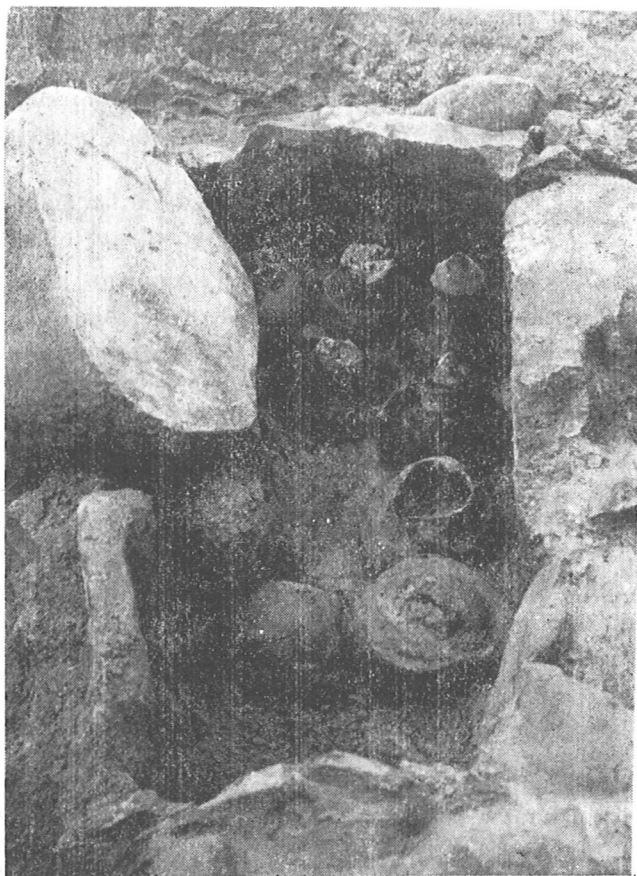
Po zdjęciu płyty przykrywającej i wyeksplorowaniu szarożółtego, lekko zglinionego piasku odsłonięto 11 naczyń glinianych — popielnic

Ryc. 2. Świecie-Marianki, woj. bydgoskie. Rzut poziomy komory grobowej wraz ze znajdującymi się wewnątrz popielnicami (oznaczono cyframi 1—11)

Fig. 2. Świecie-Marianki, Bydgoszcz voivodship. Horizontal view of the grave chamber including the urns inside (marked 1—11)

(ryc. 3). Naczynia te ustawione były w układzie regularnym w trzech rzędach. W tym kontekście pozostawała nie wykorzystana partia południowa komory grobowej. Brak było śladów po ewentualnych konstrukcjach kamiennych, wypełniających spąg grobu. Nie znaleziono również śladów po drobnych kamieniach, utrzymujących statykę popielnic.

Ryc. 3. Świecie-Marianki, woj. bydgoskie. Widok na skrzynię kamienną wraz z popielnicami od strony południowej

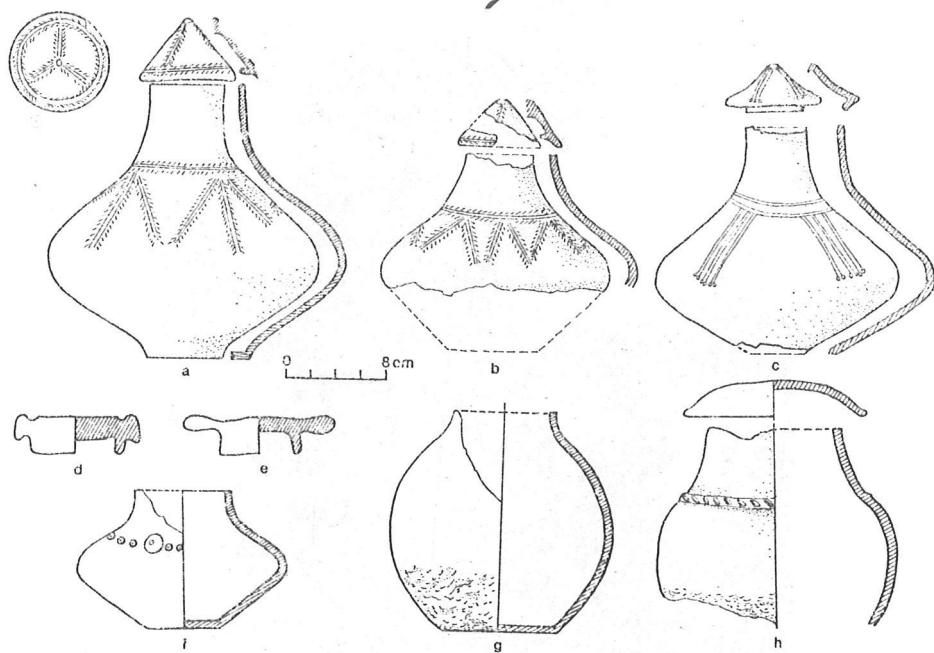
Fig. 3. Świecie-Marianki, Bydgoszcz voivodship. View from the south, of stone chest containing urns.

W trakcie wyjmowania naczyń z komory grobowej wskutek nie-sprzyjających warunków atmosferycznych popielnice uległy dalszej destrukcji.

Opis naczyń

Popielnica 1: czarna, baniasty brzusiec i silnie wyodrębniona, wysoka, szyjka, zdobiona ornamentem jodełkowym w postaci podwójnej,

regularnej linii ciągłej, dookołnej u nasady szyjki; w czterech miejscach, rozmieszczonych symetrycznie względem siebie, odchodzących od podwójnej linii ciągłej do największej wydętości brzuśca trzy linie podwójne z ornamentem jodełkowym, linie te łączą się ze sobą na największej wydętości brzuśca. W ornamencie, w żłobkach, występuje inkrustacja o białym zabarwieniu. Wymiary: wys. 33,3 cm, średn. otw. 9,0 cm, średn. brzuśca 33,0 cm, średn. dna 9,3 cm (ryc. 4a).

Ryc. 4. Świecie-Marianki, woj. bydgoskie. Wybrane popielnice z wyposażenia grobu: a — popielnica nr 1 wraz z pokrywą, b — popielnica nr 5 wraz z pokrywą, c — popielnica nr 4 wraz z pokrywą, d — pokrywa popielnicy nr 2, e — pokrywa popielnicy nr 3, f — popielnica nr 10, g — popielnica nr 9, h — popielnica nr 7 wraz z pokrywą

Fig. 4. Świecie-Marianki, Bydgoszcz voivodship. Chosen urns from the grave furniture: a — urn No. 1 with lid, b — urn No. 5 with lid, c — urn No. 4 with lid, d — lid of urn No. 2, e — lid of urn No. 3, f — urn No. 10, g — urn No. 9, h — urn No. 7 with lid

Pokrywa: czarna, wpuszczana, o formie stożkowatej, powierzchnia gładka, zdobiona ornamentem jodełkowym, zbliżonym do występującego na popielnicy, są to trzy podwójne, zwisające ukośnie żłobki, uzupełnione po bokach nakłuciami w formie jodełki; zachowały się tu także ślady inkrustacji. Wymiary: wys. 7,8 cm, średn. zakładki 12,0 cm (ryc. 4a). Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1322

Wewnątrz naczynia znajdowały się przepalone kości ludzkie i szczątki stosu. Kości należały do wysokiego, 171—175 cm wzrostu, silnie zbudowanego mężczyzny w wieku adultus — początek maturus (25—35 lat) ¹.

Popielnica 2: brunatna, brzusec silnie baniasty, wyodrębniona, nieco na zewnątrz wychylona szyjka; naczynie nie ornamentowane, wygładzone na całej powierzchni. Wymiary: wys. 28,1 cm, średn. brzuśca 21,3 cm, średn. dna około 8,0 cm.

Pokrywa: brunatna, wpuszczana, kształt spłaszczony, zakładka o formie cylindrycznej. Wymiary: wys. 5,1 cm, średn. zakładki 11,4 cm (ryc. 4d).

Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1319.

Wewnątrz naczynia przepalone kości i szczątki stosu ².

Popielnica 3: brunatna, brzusec silnie baniasty, wyodrębniona, niska szyjka; naczynie nie ornamentowane, wygładzane na całej powierzchni. Wymiary: wys. około 29,0 cm, średn. brzuśca około 28,5 cm.

Pokrywa: barwa brunatna, wpuszczana, spłaszczona, zakładka o kształcie cylindrycznym. Wymiary: wys. 5,1 cm, średn. zakładki 11,3 cm (ryc. 4e).

Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1318.

Wewnątrz naczynia znajdowały się przepalone kości ludzkie i szczątki stosu, a także kółko żelazne, silnie skorodowane, o wymiarach: średn. 3,7 cm, przekrój drucika 0,4 cm. Przedmiot ten zainwentaryzowano w Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1323. Kości należały do kobiety o średnim wzroście, prawdopodobnie więcej niż średniej budowy ciała. Wiek — maturus (30—50 lat).

Popielnica 4: czarna, silnie baniasta, o wyodrębnionej, wysokiej szyjce, zdobiona u nasady szyjki poczwórną w dwóch grupach nieregularną linią dookoła; w czterech miejscach, rozmieszczonych symetrycznie, pod tą linią odchodzą aż do największej wydętości brzuśca linie ciągłe, w każdym przypadku po sześć, linie te mają u swojego zakończenia dołki nakłuwane. Wymiary: wys. 27,9 cm, średn. otworu 7,5 cm, średn. brzuśca 29,7 cm, średn. dna około 9,0 cm (ryc. 4c).

¹ Ekspertyzę antropologiczną szczątków kostnych ludzkich wykonał dr Andrzej Florkowski z Instytutu Antropologii UMK w Toruniu. Dokumentacja dotycząca ekspertyzy znajduje się w archiwum Działu Archeologii Muzeum w Grudziądzu —teczka: Świecie-Marianki. Ekspertyzę przepalonych kości przeprowadzono przy zastosowaniu metody morfologicznej. Na podstawie cech morfologicznych badanych kości starano się ustalić płeć, wiek, budowę ciała z pomiarów nasad kości długich obliczono wysokość przyżyciową ciała. W przypadku lepiej zachowanych i większych fragmentów kostnych, na których można było uzyskać pomiary, posługiwano się techniką pomiarową R. Martina. Wszystkie uzyskane pomiary weryfikowano, zakładając, że kości podczas kremacji kurczą się średnio o 10 procent.

² Kości zaginęły po przekazaniu ich do analizy antropologicznej.

Pokrywa: czarna, wpuszczana, kształt stożkowaty, ornament w postaci potrójnych grup żłobków, każdy żłobek zakończony jest nakłuwanym dołkiem. Wymiary: wys. 6,1 cm, średn. zakładki 6,9 cm (ryc. 4 c).

Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1316.

Wewnątrz naczynia znajdowały się przepalone kości ludzkie i szczątki stosu, a także fragment brązowej szpili z tzw. łabędzią szyjką o zachowanej długości 2,9 cm. Przedmiot ten zainwentaryzowano w Muzeum w Grudziądzu pod nr inw. 1323. Kości z tej popielnicy należały do wysokiej (157—162 cm wzrostu), silnie zbudowanej kobiety w wieku adultus (20—30 lat).

Popielnica 5: czarna, o silnie baniastym brzuścu i wyodrębnionej szyjce, zdobiona od nasady szyjki ornamentem jodełkowym. Trzon jodełki stanowi podwójna, ciągła linia dookólna i dwa pasma dołeczków — nad i pod nią; poniżej trzonu zwiłają ukośnie, do największej wydętości brzuśca dwie linie podwójne, również mające pasma dołeczków nakłuwanych po obu bokach linii ciągłej. Wymiary: wys. około 24,0 cm, średn. otworu 7,1 cm, średn. brzuśca 27,9 cm, średn. dna około 11,0 cm (ryc. 4 b).

Pokrywa: czarna, zachowana w postaci drobnych ułamków, wpuszczana, fragmenty ornamentu jodełkowego. Wymiary: wys. około 6,0 cm, średn. otworu około 10,0 cm (ryc. 4 b).

Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1320.

Wewnątrz naczynia znajdowały się przepalone kości ludzkie i szczątki stosu. Kości te należały do wysokiego (171—175 cm wzrostu) mężczyzny w wieku adultus (20—30 lat).

Popielnica 6: czarna, mocno uszkodzona przez naruszenie płyty przykrywającej komorę grobową, zachowała się fragmentarycznie część od największej wydętości brzuśca do dna; forma baniasta, prawdopodobnie ornament plastyczny. Wymiary: średn. brzuśca około 26,0 cm, inne wymiary trudne do określenia. Pokrywa: czarna, kształt i wymiary trudne do ustalenia, gdyż zachowały się jedynie drobne fragmenty. Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1321.

Wewnątrz popielnicy znajdowały się przepalone kości ludzkie i szczątki stosu. Wśród kości, należących do kobiety w wieku prawdopodobnie adultus (20—30 lat) znajdowały się drobne kości dziecka w wieku Infans I (0—0,5 roku).

Popielnica 7: brunatna o brzuścu lekko zaokrąglonym i cylindrycznej, wychylonej do wewnątrz szyjce; ornament składa się z listwy dookólnej u nasady szyjki, listwa ta zdobiona jest rzędem ukośnych dołków „paznokciowych”, biegnących w równych odstępach wzdłuż całego wałka. Wymiary: średn. otworu 16,5 cm, średn. brzuśca 29,1 cm (ryc. 4 h). Pokrywa: brunatna. Jest to misa pełniąca rolę pokrywy, z wyodrębnionym dnem i jednym uszkiem, umiejscowionym przy krawędzi otworu, powierzchnia gładzona. Wymiary: wys. 4,8 cm, średn. 22,5 cm (ryc. 4 h).

Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1317.

Wewnątrz naczynia znajdowały się przepalone kości ludzkie i szczątki stosu. Kości należały do mężczyzny w wieku maturus (30—50 lat) o wzroście 166—171 cm.

Popielnica 8: brunatna, silnie uszkodzona, powierzchnia naczynia wygładzana, szyjka prawdopodobnie cylindryczna. Wymiary: średn. brzuśca około 33,0 cm, średn. otworu około 22,0 cm. Pokrywa: brunatna; na podstawie zachowanych ułamków sądzić można, iż była to misa spełniająca rolę pokrywy. Wymiary trudne do określenia. Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1315.

Wewnątrz naczynia przepalone kości ludzkie oraz szczątki stosu. Kości należały do kobiety w wieku adultus (20—30 lat) wzrostu 150—154 cm.

Popielnica 9: brunatna, zniszczona, o brzuścu baniastym, wygładzana na powierzchni, poniżej największej wydętości brzuśca na zewnętrznej powierzchni schropowacenie, nie ornamentowana. Wymiary: wys. około 27,0 cm, średn. otworu 12,6 cm, średn. brzuśca około 27,0 cm, średn. dna około 14,0 cm (ryc. 4 g). Pokrywa: brunatna; zachowane ułamki wskazują, iż jest to misa spełniająca rolę pokrywy, średn. około 16,5 cm. Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1313.

Wewnątrz przepalone kości ludzkie i szczątki stosu oraz zwinięty (półtora zwoju) drucik brązowy o średn. zwoju 1,4 cm i przekroju 0,15 cm. Przedmiot ten zainwentaryzowano w Muzeum w Grudziądzu pod nr inw. 1323. Wiek osobnika określono na 10—14 lat, płeć nie do określenia.

Popielnica 10: brunatna, o brzuścu baniastym, zdobiona ciągiem dookolnych, okrągłych dołków, wykonanych za pomocą nakłuc rurkowatym narzędziem oraz guzków plastycznych, wkomponowanych w ten dookolny wieniec. Wymiary: wys. około 17,0 cm, średn. otworu około 12,0 cm, średn. brzuśca 25,8 cm, średn. dna 8,9 cm (ryc. 4f). Pokrywa: brunatna; z zachowanych drobnych ułamków wnioskować należy, iż jest to misa spełniająca rolę pokrywy. Wymiary są trudne do określenia. Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1314.

Wewnątrz naczynia znajdowały się przepalone kości ludzkie i szczątki stosu. Kości należały do dość wysokiego (168—172 cm wzrostu) mężczyzny w wieku koniec adultus — początek maturus (25—35 lat).

Popielnica 11: brunatna, naczynie silnie zniszczone, bardzo małe. Wymiary: ustalono jedynie średn. brzuśca 6,5 cm. Pokrywa: brunatna, z zachowanych dolnych ułamków można sądzić, iż była wpuszczana. Wymiary: średn. około 7,5 cm, średn. zakładki około 6,0 cm. Muzeum w Grudziądzu, nr inw. 1314 a.

Zachowało się paręnaście drobnych fragmentów kostnych dziecka w wieku Infans I (0—0,5 roku) oraz szczątki stosu.

Analiza materiału zabytkowego

1. Ceramika

Wśród wyrobów ceramicznych, pochodzących z grobu ciepłopalnego w Świeciu-Mariankach, możemy wyróżnić, biorąc za kryterium funkcję naczyń, dwie zasadnicze grupy. Pierwszą tworzą naczynia pełniące funkcję popielnic, a drugą — pokrywy.

Popielnicami były prawie we wszystkich przypadkach, z wyłączeniem naczynia nr 11, stosunkowo duże objętościowo naczynia o baniastych brzuścach i wyodrębnionych szyjkach, rozmaicie uformowanych. W sześciu przypadkach, co stanowi przeszło połowę naczyń w grobie, mamy do czynienia z ornamentem jodełkowym bądź plastycznym, umiejscowionym zawsze u nasady szyjki i do największej wydętości brzuśca.

Drugą grupę — pokrywy — można podzielić na pokrywy właściwe i misy spełniające rolę pokryw. W obu przypadkach są to typowe pokrywy, swoją formą stanowiące ważne uzupełnienie popielnic.

2. Przemioty metalowe

Wyroby z brązu — grupę tę reprezentują dwa przedmioty. Pierwszym z nich jest fragment szpili z tzw. łabędzią szyjką, drugim zaś zwinięty drucik brązowy (zachowało się półtora zwoja). Przedmioty te znaleziono w urnach, w których — jak wykazała analiza antropologiczna — znajdowały się kości kobiet.

Wyroby żelazne — reprezentuje te wyroby jeden przedmiot — kółko żelazne odkryte w popielnicy nr 9, w której złożone były kości osobnika w wieku Infans II o nie określonej płci.

Wszystkie przedmioty metalowe tu przedstawione są typowe dla wyposażenia grobowego ludności kultury wschodniopomorskiej.

Ogólna charakterystyka grobu

Okolice Świecia nad Wisłą bogate są w znaleziska ludności kultury wschodniopomorskiej, częściowo publikowane w literaturze przedmiotu³. Grób ten nie jest więc odosobnionym znaleziskiem, potwierdza penetrację

³ G. Ossowski, *Prusy Królewskie*, Kraków 1879, s. 78, tabl. XI b; tenże, *Mapa archeologiczna Prus Zachodnich*, Kraków 1881, s. 38; A. Lissauer, *Die prähistorischen Denkmäler der Provinz Westpreussen*, Gdańsk 1887, s. 88—89; „Amtlicher Bericht über die Verwaltung der naturgeschichtlichen, vorgeschichtlichen und volkswissenschaftlichen Sammlungen des Westpreussischen Provinzial-Museums”, 1892, s. 46; 1900, s. 41; 1901, s. 46; 1908, s. 30; E. Petersen, *Die frühgermanische Kultur in Ostdeutschland und Polen*, Berlin 1929, s. 143; „Z Otchłani Wieków”, R. 4, 1929,

tego obszaru w pradziejach z uwagi między innymi na sprzyjający układ hydrograficzny, jakim jest ujście Wdy do Wisły.

Jest prawdopodobne, że mieliśmy do czynienia z grobem pojedynczym. Świadczy o tym fakt, że spychacze wyrównały znaczny teren (obszar kilkudziesięciu arów) wokół opisywanego grobu, nie natrafiając na ślady konstrukcji kamiennych innych grobów.

Skrzynia grobowa zbudowana została starannie przy użyciu uprzednio przygotowanego do tego celu surowca. Grób usytuowano na naturalnym wyniesieniu, na jego południowym, łagodnym stoku. Dane te potwierdzają regułę odnośnie do lokalizacji grobów przez ludność tej kultury⁴.

Popielnice umieszczano najpierw w części północnej komory grobowej, następnie dostawiano w miarę potrzeb kolejne popielnice w partii środkowej grobu (por. ryc. 2). Możemy przypuszczać, iż grób pierwotnie był mniejszy i miał wymiary ca 110 × 95 cm, zbudowano go z czterech płyt bocznych i jednej (?) płyty przykrywającej, całość uszczelniały i jednocześnie wzmacniały konstrukcję drobne kamienie — otoczaki. Następnie wskutek wypełnienia całej przestrzeni komory grobowej popielnicami przystąpiono do powiększania grobu poprzez rozbudowę partii południowej. Dostawiono wówczas dwie kolejne płyty przy dłuższych bokach i zamknięto całość płytą kamienną od południa. Wzmocniono również konstrukcję płyty za pomocą drobnych kamieni.

Fakt niewykorzystania w pełni części południowej grobu znajduje potwierdzenie w ogólniejszych stwierdzeniach, dotyczących zwyczajów grzebalnych ludności kultury wschodniopomorskiej⁵.

Znaleziony materiał ceramiczny ma wiele analogii wśród odkrytych wcześniej i opublikowanych zabytków tej kultury. I tak popielnica nr 1 ma zbliżoną formę do popielnicy ze Starogardu Gdańskiego⁶, ornament zaś zbliżony do występującego na popielnicy z Dąbrówki, gm. Starogard Gdański⁷. Pokrywy z popielnic nr 2 i nr 3 mają zbliżony kształt do

nr 1, s. 15; B. Zielonka, *Zabytki archeologiczne województwa bydgoskiego*, Bydgoszcz 1959, s. 31; L. J. Łuka, *Kultura wschodniopomorska na Pomorzu Gdańskim*, cz. I. Wrocław 1966, s. 256—257 i tabl. LXVII, 2 a, b; M. Gedl, *Materiały kultury łużyckiej i wschodniopomorskiej z terenu Pomorza Wschodniego i ziemi chełmińskiej ze zbiorów niemieckich*, „Pomorania Antiqua”, t. 4, 1972, s. 168—169 i tabl. X.

⁴ L. J. Łuka, *Obrządek pogrzebowy i wierzenia u plemion kultury wschodniopomorskiej na Pomorzu Gdańskim*, cz. II, „Pomorania Antiqua”, t. 3, 1971, s. 42—43 i 48.

⁵ L. J. Łuka, *Obrządek pogrzebowy...*, s. 49.

⁶ M. Gedl, *Materiały kultury łużyckiej...*, tabl. LXXV, 4 (bardziej złożony ornament).

⁷ L. J. Łuka, *Kultura wschodniopomorska...*, tabl. XXV, 2. Por. także formę popielnicy z Karczemek, gm. Szemud — L. J. Łuka, *Kultura wschodniopomorska...*, tabl. XLV, 2 i. Zob. E. Skarbek, *Cmentarzysko kultury wschodniopomorskiej w Glinie Nowym, pow. Kartuszy*, „Pomorania Antiqua”, t. 2, 1968, s. 219, tabl. II B.

pokrywy znalezionej na urnie w Teresinie w woj. bydgoskim⁸. Popielnica nr 4 jest zbliżona pod względem formy i ornamentu do popielnicy z Gniewina, woj. gdańskie, lecz tam występuje inny kształt pokrywy⁹. Popielnica znaleziona w Barce, gm. Skarszewy, ma zbliżoną formę i ornament umieszczony u nasady szyjki do popielnicy nr 7. Brak jedynie występujących na urnie z Barki uch u nasady szyjki¹⁰. Z Glinicza Nowego, gm. Żukowo, znamy pokrywę w formie misy, zbliżoną do pokrywy popielnicy nr 7, lecz z silniej wyodrębnionym dnem¹¹. Również zbliżona do popielnicy nr 7 jest urna ze Starych Polaszek, woj. gdańskie — podobny jest tu ornament oraz forma popielnicy i pokrywy¹². Z Bąkowa, gm. Warlubie, znamy naczynie grobowe zbliżone do popielnicy nr 9, podobny jest tu ornament i forma naczynia, choć występuje nieco łagodniejszy profil¹³. Na popielnicy z grobu nr 3 w Starych Polaszkach występuje, podobnie jak w przypadku popielnicy nr 9 z naszego grobu, ornament w postaci płaskich guzków u nasady szyjki i dookoły wieniec dołków¹⁴. Jest to typowy ornament dla wczesnej fazy La Tène kultury wschodniopomorskiej.

Na podstawie typu i formy grobu, przy uwzględnieniu takich elementów, jak liczba naczyń, sposób ich rozmieszczenia, a wreszcie biorąc pod uwagę zwłaszcza cechy zewnętrzne ceramiki grobowej (elementy techniki wykonania, ornament, formę naczyń) można ustalić chronologię całego obiektu ze Świecia-Marianek na przełom Hallstatt D i wczesny i środkowy okres lateński. Wcześniejszą cezurę wyznaczają popielnice: 1, 4, 5, 6, młodszą zaś popielnice: 7, 8, 9, 10, a zwłaszcza ornament w postaci listwy plastycznej na naczyniu nr 7. Potwierdza to tezę L. J. Łuki, iż w okresie Hallstatt D wzrasta liczba stanowisk kultury wschodniopomorskiej na południe od Wierzycy, między innymi w rejonie Świecia nad Wisłą¹⁵. Powyższy materiał należy wiązać z rejonem Starogardu Gdańskiego, częściowo również z rejonem Kościerzyny.

Wobec faktu, iż w okolicach Świecia nad Wisłą znane są liczne znaleziska z różnych okresów pradziejów (por. przypis 3), niezbędna byłaby

⁸ J. Janikowski, *Cmentarzysko kultury wschodniopomorskiej w Teresinie, pow. Bydgoszcz*, „Pomorania Antiqua”, t. 5, 1974, tabl. I, 7.

⁹ L. J. Łuka, *Kultura wschodniopomorska...*, tabl. XXXVIII, 2 g.

¹⁰ L. J. Łuka, *Kultura wschodniopomorska...*, tabl. I, 1.

¹¹ E. Skarbek, *Cmentarzysko kultury wschodniopomorskiej...*, s. 228, tabl. XVII, 2 c.

¹² M. Gedl, J. Szwed, *Cmentarzysko kultury wschodniopomorskiej w Starych Polaszkach, pow. Kościerzyna*, „Pomorania Antiqua”, t. 1, 1965, tabl. X d.

¹³ L. J. Łuka, *Kultura wschodniopomorska...*, tabl. XVII, 2 c.

¹⁴ M. Gedl, J. Szwed, *Cmentarzysko kultury wschodniopomorskiej...*, tabl. III c.

¹⁵ L. J. Łuka, *Obrządek pogrzebowy i wierzenia...*, s. 60.

szczegółowa penetracja tego obszaru¹⁶ w ramach określonego planu badawczego, dotyczącego osadnictwa pradziejowego u ujścia Wdy.

MARIAN KOCHANOWSKI

EAST POMORZE CULTURE GRAVE AT ŚWIECIE-MARIANKI, BYDGOSZCZ VOIVODSHIP

Summary

In October 1977, archaeologists from the Museum at Grudziądz carried out salvage explorations on a well-preserved burial object at Świecie-Marianki (Fig. 1). The burial chamber built of sandstone slabs and containing 11 urns, was explored. All were filled with human bones and remains of pyres.

The vessels found in the grave clearly refer to the ceramic forms of tribes from the East Pomorze Culture of the Hallstatt D period — black in colour, slim necks, herringbone ornamentation from the base of the neck to the most bulbous part of the belly, conical inserted lids, and Early and Middle La Tène period — vessels with bulbous bellies and short, poorly defined necks, brown in colour, bowls fulfilling the role of lids. Metal objects were also found: an iron ring, fragment of a bronze fibula and a piece of bronze wire which has survived in the shape of one and a half coils.

The grave is the successive finding from the East Pomorze Culture in the region of Świecie nad Wisłą (cf. note 3), and in view of this, a detailed penetration of the lower Wda region should be carried out.

¹⁶ Badania powierzchniowe przeprowadził na tym obszarze J. Żurek w 1934 r., badania weryfikacyjne — L. J. Łuka i E. Choińska-Bochdan w 1959 r. W tekście nie podano numeru stanowiska z uwagi na to, że obecnie przyjmuje się numerację stanowisk wg poszczególnych arkuszy w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski, a obszar Świecia nad Wisłą nie był dotąd objęty akcją AZP. W dotychczasowej literaturze przedmiotu przyjmuje się co prawda numery stanowisk dla znalezisk ze Świecia-Marianek, w naszym przypadku uważamy to za niecelowe.